

สาเหตุของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์

The causes of online fraud victimization

ร้อยตำรวจเอกหญิง หทัยชนก พิมพะกุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Email: miwaki_1992@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุและรูปแบบของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้กระทำความผิดในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับซื้อขายของออนไลน์ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ รวมจำนวนทั้งหมด 8 ท่าน

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุหลักของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลักคือ 1) ราคาสินค้าที่ถูกลงกว่าปกติ 2) ความไว้วางใจในร้านค้าออนไลน์ไม่ตรวจสอบ และ 3) การรู้ไม่เท่าทันกลโกงออนไลน์ ปัจจุบันมีผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งรูปแบบของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์พบบ่อยมากที่สุดและมีลักษณะที่มีความเฉพาะ แนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการทางกฎหมาย ขาดความระมัดระวัง จึงทำให้เกิดคดีที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการบุคลากรความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ เพื่อรองรับสถานการณ์คดีออนไลน์ เนื่องจากการตรวจสอบพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบาก รวมการกำหนดนโยบายไปถึงกฎหมายที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดและจริงจัง

คำสำคัญ: สาเหตุการตกเป็นเหยื่อ, ฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์

Abstract

The objective of this research is to the causes of online fraud victimization, types of victims and prevention of becoming victims. The research by using in-depth interview method. Interviewers are offenders, police, and officers of Ministry of Digital Economy and society.

The result shows that there are 3 major reasons lead people to become victims. Firstly, the offenders make the price much cheaper than the original price. Therefore, victims buy the goods without thinking. Secondly, people do not carefully examine the sellers before making the payment. Lastly, people lack of knowledge about online shopping and do not pay attention to the warning from the police department.

Keywords: Victimization, Online fraud

บทนำ

ในปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตแพร่ไปด้วยอาชญากรรมที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบ เป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้อาชญากรหาประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ต และเอาเปรียบผู้บริโภคหากมิได้ระมัดระวัง โดยปรากฏให้เห็นเป็นกรณีศึกษาและเป็นข่าวในยุคปัจจุบันตลอดมา โดยมูลเหตุในปัจจุบันมักเกิดขึ้นในโลกโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook Instagram Line Lazada Kaidee เป็นต้น จนมีสถิติการกระทำผิดและถูกหลอกลวงทางออนไลน์เพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) อธิบายภาพรวมของภัยคุกคามทางไซเบอร์ในยุคปัจจุบันว่า จากข้อมูลสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พบว่า สถิติ “ภัยคุกคามไซเบอร์” เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จากปี พ.ศ. 2554 ที่มีผู้เข้าแจ้งความแค่หลักร้อย แล้วเพิ่มเป็นหลักพัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จากข้อมูลสถิติด้านภัยคุกคามไซเบอร์ของไทยปีพ.ศ. 2557 ที่รวบรวมโดย ThaiCERT พบว่า Malicious Code หรือการโจมตีด้วยไวรัสโปรแกรมเป็นภัยคุกคามไซเบอร์เป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 43.3 และ Fraud หรือการหลอกลวงซื้อขายออนไลน์ เป็นภัยออนไลน์ที่พบมากเป็นอันดับ 2 รองจาก คิดเป็นสัดส่วนถึง 25.2 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) จากสถานการณ์ในยุคปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความคิดที่เกื้อหนุนกันได้มีคดีออนไลน์หรือคดีทางเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากยุคก่อน จึงทำให้รูปแบบของอาชญากรรมมีการพัฒนาที่ซับซ้อนขึ้นไป โดยเฉพาะโลกออนไลน์ซึ่งต้องใช้เวลาในการสืบหาพยานหลักฐาน ซึ่งรูปแบบของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ (Fraud) มีสถิติสูงรองลงมาจากกรณีการโจมตีด้วยไวรัสโปรแกรม (Malicious Code)

ตามข้อมูลสถิติที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ซึ่งกลายเป็นรูปแบบอาชญากรรมในปัจจุบันที่สร้างความเสียหายอย่างมาก เนื่องจากผู้คนในสังคมส่วนมากเห็นว่า การซื้อขายของออนไลน์มีสะดวกสบาย จึงทำให้การซื้อขายของออนไลน์กลายเป็นที่นิยม แต่ก็ยังมีผู้ที่ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง ขาดความระมัดระวังในการตรวจสอบตัวตนร้านค้าออนไลน์ จึงมักทำให้เกิดความเสี่ยงและตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ซึ่งเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ เพื่อหาแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์และการตกเป็นเหยื่อในคดีออนไลน์อื่น ๆ ที่อาจพัฒนารูปแบบอาชญากรรมทางไซเบอร์ในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและรูปแบบของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์
2. เพื่อเสนอแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1.1) กลุ่มผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ จำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้กระทำความผิดในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ 1.2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับซื้อขายของออนไลน์ จำนวน 3 ท่าน และ 1.3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวนทั้งหมด 8 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี อาชญาวิทยา สถิติการกระทำความผิด สถิติการแจ้งความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์

3. ขอบเขตด้านสถานที่ สถานที่ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ สถานีตำรวจที่มีคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ สามารถแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และมีเกณฑ์และคุณสมบัติในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังต่อไปนี้ ดังนี้ 1) กลุ่มผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ จำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้กระทำความผิดในคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับซื้อขายของออนไลน์ จำนวน 3 ท่าน และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวนทั้งหมด 8 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำแบบสอบถามปลายเปิด สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นการทางการ โดยเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ชุด ซึ่งประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับซื้อขายของออนไลน์ และชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการขออนุญาตในการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นการทางการ มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และการบันทึกเสียง เมื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดเทปจากบทสัมภาษณ์ เพื่อเก็บเป็นข้อมูลคนสำคัญในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาใช้วิธีวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้อภิปราย เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามในการวิจัยในเรื่อง “สาเหตุของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์” โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์แบบแยกประเด็นข้อมูลในลักษณะการเขียนบรรยายแบบพรรณนาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญโดยตรงเป็นหลัก

ผลการวิจัย

จากการผลการศึกษาพบว่า สาเหตุหลักของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลักคือ 1.1) เมื่อเหยื่อพบเห็นราคาสินค้าถูกกว่าปกติ อาจเป็นสินค้าลดราคาหรือสินค้าแฉกแถม ทำให้การตัดสินใจในการตรวจสอบ ลดลง ขาดสติในการยั้งคิด เพราะเกรงว่าจะถูกคนอื่นซื้อสินค้าตัดหน้า แล้วตนเองจะไม่ได้สินค้า 1.2) เมื่อเหยื่อให้ความไว้วางใจและเชื่อใจในร้านค้าออนไลน์นั้นมากเกินไป โดยไม่มีการตรวจสอบตัวตน จำนวนยอดผู้ติดตามของร้านว่าเป็นยอดผู้ติดตามจริงหรือไม่ รวมถึงการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ที่เคยซื้อสินค้าจากร้านค้าออนไลน์นั้น และ 1.3) เมื่อเหยื่อไม่รู้เท่าทันกลโกง ขาดการระมัดระวังและขาดการคิดพิจารณาในการเลือกซื้อสินค้าทางร้านค้าออนไลน์ เนื่องจากไม่ติดตามข่าวสารการจับกุมหรือคำเตือนจากหน่วยงานทางภาครัฐ โดยรูปแบบการฉ้อโกงออนไลน์นั้น มีหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น การฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ร่วมลงทุน การฉ้อโกงหลอกลวงให้ทำรายการที่ตู้เอทีเอ็ม การฉ้อโกงโดยปลอมตัวและปลอมที่อยู่อีเมลให้โอนเงิน และการฉ้อโกงที่พบบ่อยมากที่สุดคือ การฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ เป็นรูปแบบที่สามารถใช้หลอกลวงได้ตลอด และมีผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเป็นจำนวนมาก โดยมีรูปแบบวิธีการคือ จะนำภาพสินค้ามาลงขาย โดยที่สินค้านั้นไม่มีอยู่จริงและราคาที่ถูกกว่าปกติ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อ ขาดการระมัดระวัง ขาดการพิจารณา และขาดการตรวจสอบ เมื่อเหยื่อโอนเงินเพื่อสั่งซื้อสินค้านั้นร้านค้าออนไลน์จะไม่ดำเนินการส่งสินค้าให้กับเหยื่อ และไม่สามารถติดต่อกับร้านค้าออนไลน์นั้นได้อีก ในการสืบค้นตัวตนของเจ้าของร้านค้าออนไลน์มีความยากลำบากต่อใช้ เนื่องจากไม่มีการเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง ซึ่งร้านค้าออนไลน์เหล่านี้อาจไม่ได้เปิดเพียงร้านค้าเดียว อาจเปิดร้านค้าออนไลน์ในรูปแบบนี้กับหลายเว็บไซต์ที่สามารถลงขายของออนไลน์ได้ โดยมักจะเปิดตามเพจที่มีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก ได้แก่ Facebook Instagram Line Twitter Lazada Kaidee เป็นต้น

แนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เมื่อว่าพบตกเป็นเหยื่อการฉ้อโกงออนไลน์แล้ว สามารถดำเนินการตามกระบวนการตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในปัจจุบันที่ได้ใช้ดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ ที่ยังไม่มีการพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน อัตราโทษไม่หนัก ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เข้มงวด ไม่มีการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการดำเนินการปราบปรามคดีออนไลน์ที่ชัดเจน และยังพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการทางกฎหมาย เช่น ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อที่มีมูลค่าความเสียหายไม่มากแต่ไม่มาแจ้งความเพื่อดำเนินคดี ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถทราบข้อมูลและสถิติได้อย่างชัดเจน ขาดความระมัดระวัง จึงทำให้เกิดคดีที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อคดีเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีจำนวนไม่เพียงพอต่อ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบุคลากร และพัฒนาทักษะบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการรองรับสถานการณ์คดีออนไลน์ เนื่องจากการตรวจสอบพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งต้องใช้เวลาในการค้นหาพยานหลักฐานที่มีความซับซ้อน รวมไปถึงจัดตั้งบุคคลประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำานบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การให้ความรู้กับประชาชนโดยทั่วไป และอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สาเหตุและรูปแบบของการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์

เมื่อเทคโนโลยีในปัจจุบันได้อำนวยความสะดวกมากขึ้น จึงไม่อาจสามารถปฏิเสธได้ว่าความสะดวกสบายกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการซื้อสินค้าออนไลน์ เนื่องจากผู้ขายไม่ต้องมีการลงทุนเช่าพื้นที่ในการขายของ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างคนขาย ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น สามารถลงขายสินค้าได้ไม่จำกัดรูปแบบ สามารถลงขายสินค้ากับทางเว็บไซต์ซื้อขายสินค้าออนไลน์ได้หลากหลาย อีกทั้งผู้ซื้อสินค้าเกิดความสะดวกสบายในการเลือกชมหรือซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านทางทั้งโทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์โดยมีเพียงการเชื่อมต่อสัญญาณทางอินเทอร์เน็ต ทำให้การซื้อขายสินค้าออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) พฤติกรรมในการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ความถี่ในการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์โดยเฉลี่ย (จำนวนครั้ง/เดือน) ของกลุ่มผู้ซื้อสินค้าออนไลน์ที่ซื้อ 1-2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็น ร้อยละ 44 รองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน คิดเป็น ร้อยละ 44 ซื้อ 3-4 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 5 ซื้อ 5-6 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัย พัชญ์สิตา เหลี่ยมทองคำ และ นมิดา ชื่อสัตย์สกุลชัย (2561) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับคอมพิวเตอร์ พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้คือ Facebook คิดเป็นร้อยละ 100.0 รองลงมา Line คิดเป็นร้อยละ 89.1 Youtube คิดเป็นร้อยละ 84.8 Instagram คิดเป็นร้อยละ 37.0 อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 26.1 และ Twitter คิดเป็นร้อยละ 10.9 ตามลำดับ พบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์การใช้ งานเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน คิดเป็นร้อยละ 93.5 รองลงมาส่งไฟล์งานต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 82.6 อัปเดตสถานะ คิดเป็นร้อยละ 69.6 เล่นเกมส์ คิดเป็นร้อยละ 58.7 สืบค้นข้อมูลและซื้อ-ขายสินค้า คิดเป็นร้อยละ 26.1 เท่ากัน และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 10.9 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจากงานวิจัยข้างต้นพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มีช่องทางมากมายในการโฆษณาเพื่อลงขายสินค้าได้ ส่งผลให้การซื้อขายสินค้าออนไลน์เริ่มเติบโตขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล แต่เมื่อสังคมมีการพัฒนาไปตามกาลเวลา อาชญากรรมก็พัฒนาปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์หรือการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ที่มีแนวโน้มผู้ตกเป็นเหยื่อเพิ่มขึ้น

สาเหตุและรูปแบบการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า 1) สินค้ามีราคาถูกกว่าปกติ 2) ให้ความไว้วางใจและเชื่อใจในร้านค้าออนไลน์โดยไม่มีการตรวจสอบ และ 3) รู้ไม่เท่าทันกลโกง ขาดการระมัดระวังไม่ติดตามข่าวสารการจับกุม โดยรูปแบบของการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์มักจะเป็นในลักษณะ นำภาพสินค้ามาลงขาย โดยสินค้านั้นไม่มีอยู่จริง ในราคาที่ถูกกว่าปกติ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อ ขาดการระมัดระวัง และขาดการตรวจสอบ เหยื่อก็จะโอนเงินเพื่อสั่งซื้อสินค้า เมื่อถึงเวลาจะไม่ส่งสินค้า และหลบหนีไม่สามารถติดต่อกับร้านค้าออนไลน์นั้นได้อีก ซึ่งได้ผลประโยชน์มากและคุ้มค่า อีกทั้งผู้กระทำความผิดค่อนข้างมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะติดตามจับกุมอย่างยากลำบาก เพราะไม่มีการเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง จึงทำให้ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามหลักอาชญาวิทยา ในเรื่องของทฤษฎีเหยื่อวิทยา (Victimology) โดยหลักแนวคิดเหยื่ออาชญากรรมเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเหยื่อ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย บทบาทของผู้เสียหาย ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อกับอาชญากร สิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำความผิด (สุดสงวน สุธีสร, 2546) ในกรณีดังกล่าวผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ จัดอยู่ในประเภทผู้เสียหายหรือเหยื่อโดยตรง (Direct Victims) คือบุคคลผู้ถูกลวงละเมิด และได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดกฎหมายนั้น ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยศึกษา ซึ่งคือ ผู้เยาว์ (The Young) เป็นพวกที่

อ่อนแอขาดประสบการณ์ง่ายแก่การถูกหลอกลวง เนื่องจากโอกาสที่จะแจ้งความดำเนินคดีภายหลังมีน้อย เพราะไม่ยอมให้ผู้ปกครองทราบ และกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย ที่เห็นแก่สินค้าที่มีคุณภาพแต่ราคาถูก จึงไม่มีการตรวจสอบร้านค้าออนไลน์ ซึ่งคือ พวกโลก (The Acquisitive) เป็นผู้เสียหายชั้นหนึ่ง คือ มีความปรารถนาที่จะกระทำผิดและเป็นผู้เสียหายเสียเอง อีกทั้งสองกลุ่มนี้ ปรากฏว่ามีสาเหตุของการรู้ไม่เท่าทันข่าวสารในการป้องกันเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์นั้น พบปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ซึ่งมีอยู่ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการดำเนินคดีและการสืบสวนและสอบสวนในคดีฉ้อโกงออนไลน์ แม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงแก้ไขมากขึ้น แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติเฉพาะอันเกี่ยวกับคดีออนไลน์ มีเพียงแต่ กรณีการซื้อขายสินค้าออนไลน์นั้นจะมีการดำเนินกฎหมาย เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 “ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำให้ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ..” และ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (1) “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (1) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน...” โดยจะเห็นได้ว่าปัจจุบันกฎหมายยังไม่มีการพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์อาชญากรรมในปัจจุบันเท่าที่ควร ยังคงปรากฏคดีฐานฉ้อโกงออนไลน์เพิ่มขึ้น เนื่องด้วยมีอัตราโทษทางกฎหมายที่ไม่หนัก จึงทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ด้วยการกระทำความผิดฉ้อโกงออนไลน์นั้นมีความคุ้มค่าและได้เงินมาก ด้านผู้เสียหายที่มีมูลค่าความเสียหายไม่มาก และไม่เข้ามาแจ้งความทำให้ผู้กระทำความผิดยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิดมากกว่า สอดคล้องกับหลักทฤษฎีอาชญาวิทยาเรื่องการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) มีหลักดังนี้ 1) การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว 2) ความแน่นอนในการลงโทษ และ 3) ความเคร่งครัดหรือความรุนแรงในการลงโทษ โดยจะต้องออกบทบัญญัติการลงโทษให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นอย่างในการยับยั้งป้องกันไม่ให้ผู้อื่นคิดกระทำความผิดในลักษณะการฉ้อโกงซื้อขายของออนไลน์ได้อีก (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2554) ในส่วนของการตรวจสอบสืบจับกุมและการขาดแคลนบุคลากร ได้รับผลกระทบจากการเกิดคดีฉ้อโกงออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นจากการที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับยังส่งผลกระทบต่อเรื่องไปถึงด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีจำนวนไม่เพียงพอต่อคดีที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบุคลากร และพัฒนาทักษะบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เพื่อรองรับสถานการณ์คดีออนไลน์ ซึ่งต้องใช้งบประมาณและระยะเวลาในตรวจสอบพยานหลักฐานที่เป็นไปด้วยความยากลำบากและซับซ้อน และควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานให้ความรู้แก่ประชาชน และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีออนไลน์ รวมไปถึงการประสานบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

2) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินการทางกฎหมาย เช่น ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อที่มีมูลค่าความเสียหายไม่มากไม่มาแจ้งความดำเนินคดี ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถทราบข้อมูลและสถิติได้อย่างชัดเจน ขาดความไม่ระมัดระวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ศิริรัตน์ ศรีสว่าง (2558) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมป้องกันการภัยจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ พบว่า การได้รับความรู้ด้านความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ เป็นต้น จะทำให้

เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมาตรการหรือวิธีการที่จะนำมาใช้ในการป้องกันภัยจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์มากขึ้นตามไปด้วย จากผลการศึกษาเห็นว่ายังคงมีประชาชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อฉ้อโกงออนไลน์ แต่หากได้รับการอบรมให้ความรู้ หรือได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงแล้วประชาชนก็จะเกิดความตระหนักรู้ถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

3) การกำหนดนโยบายและกฎหมายในการป้องกันการกระทำความผิดในคดีออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการกำหนดนโยบายในเรื่องคดีออนไลน์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะนโยบายในการปราบปรามในเชิงรุก อันส่งผลให้กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด ไม่เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Theory) การบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะควบคุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในสังคมนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม (สุพิศาล ภักดีนฤนาถ และคณะ, 2556) เมื่อช่องว่างทางกฎหมายมีมากทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกดำเนินคดี การบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ โทษของกฎหมายไม่มีความรุนแรง ทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าผลประโยชน์ที่ได้รับมีมากกว่าผลเสีย จึงไม่เกิดความเกรงกลัวกฎหมาย ดังนั้นเห็นว่าการกำหนดนโยบายมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่มีความเชื่อมโยงกับตัวบทกฎหมายที่จะนำออกไปใช้บังคับ หากยังไม่มี การบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบใหม่ อย่างเช่นในคดีฉ้อโกงออนไลน์ให้มีบทเฉพาะแล้ว ประสิทธิภาพในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อคดีฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ รวมไปถึงบทบัญญัติในการลงโทษผู้กระทำความผิดจะไม่เห็นเป็นรูปธรรม ไม่เกิดประสิทธิผล และอาจส่งผลให้แนวโน้มการเกิดอาชญากรรมในรูปแบบการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ไม่ลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย

1) เสนอภาครัฐให้มีพัฒนาตัวบทกฎหมายให้มีความทันสมัยและมีความเฉพาะที่เกี่ยวกับคดีออนไลน์ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และเพิ่มโทษให้มีความเด็ดขาดมากยิ่งขึ้น จะทำให้เกิดประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นในการป้องกันและปราบปราม

2) เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงกลไกในคดีออนไลน์ให้มากยิ่งขึ้นโดยลงทางสื่อออนไลน์ทุกทาง พร้อมตัวอย่างคดีให้เป็นอุทาหรณ์

3) เสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการอบรมจัดอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อรับเรื่องคดีออนไลน์ โดยเฉพาะตามสถานีตำรวจทั่วประเทศ เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้และทักษะใหม่ให้เท่าทันรูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในปัจจุบัน

4) เสนอภาครัฐให้ตั้งศูนย์การให้ความรู้ความเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเมื่อตกเป็นเหยื่อ และจัดตั้งบุคคลประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

5) เสนอผู้ให้บริการ เว็บไซต์ แพลตฟอร์ม หรือสื่อโซเชียลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการซื้อขาย จะต้องมีการเก็บ log ข้อมูล และส่งมอบข้อมูลดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายด้วยความรวดเร็ว เพื่อนำไปสู่การติดตามผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี

6) เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐจัดทำบัญชีข้อมูลผู้ต้องสงสัยหรือผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงซื้อขายออนไลน์ ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

2. ด้านการแก้ไขและป้องกันการตกเป็นเหยื่อในคดีฉ้อโกงออนไลน์

1) ควรเลือกซื้อของกับร้านค้าออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ มีคนรู้จักดี สามารถตรวจสอบชื่อร้าน ชื่อบุคคล และประวัติการขาย ของร้านนั้นได้

- 2) ไม่ควรรีบโอนเงินทันที ควรตรวจสอบบัญชีทั้งชื่อบัญชีและเลขบัญชีของผู้ขาย ว่ามีประวัติการหลอกลวงจากข่าว หรือความคิดเห็นจากผู้ที่เคยตกเป็นผู้เสียหายจากทางสื่อออนไลน์หรือไม่
- 3) ไม่ควรเห็นแก่สินค้าร้านถูกเกินจริง ควรเปรียบเทียบราคากับหลายร้านค้า เพื่อประกอบการตัดสินใจ
- 4) หากตกเป็นผู้เสียหายในฐานความผิดฉ้อโกง ให้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น บทสนทนาที่การติดต่อ หลักฐานการโอนเงิน ไปแจ้งความร้องทุกข์มอบคดียังพนักงานสอบสวนตามท้องที่ที่เกิดเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำความผิดจนถึงที่สุดต่อไป
- 5) ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงออนไลน์ หรือศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อ
- 6) นำเอาเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น การสร้างไลน์บอทตรวจสอบข้อมูลของเลขบัญชี ที่ใช้ในกลโกง โดยมีการรับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ธนาคาร
- 7) ในคดีการฉ้อโกงออนไลน์ แม้ว่ามูลค่าความเสียหายน้อย ก็ควรจะต้องแจ้งความไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บเป็นข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ เกียรติศรีศรี. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2554). ทฤษฎีอาชญาวิทยา. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). กลโกงออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/OnlineCrime/Pages/OnlineCrime.aspx>
- พรชัย ขันดี, กฤษณพงศ์ พุทธระกุล, และจอมเดช ตรีเมฆ. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัยและนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- พัชญ์สิตา เหลี่ยมทองคำ และนมิตา ซื่อสัตย์สกุลชัย. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับคอมพิวเตอร์. การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และสิ่งประดิษฐ์ ครั้งที่ 2, 18 กรกฎาคม 2561, หน้า 115-123, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- พลวัต อินธนู. (2558). อาชญากรรมและอาชญากรรมคอมพิวเตอร์. สืบค้นจาก http://savadatsunakung.blogspot.com/2015/12/blog-post_76.html
- ศิริรัตน์ ศรีสว่าง. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันภัยจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุดสงวน สุธีสร. (2546). เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิศาล ภักดีนฤนาถ และคณะ. (2556). แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี : บ. กรีนแอปเปิ้ล กราฟฟิคปริ้นติ้ง จำกัด.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2558). รู้กันยัง? การหลอกลวงซื้อขายออนไลน์ เป็นภัยคุกคามไซเบอร์อันดับ 2 ของไทย. สืบค้นจาก <https://www.eta.or.th/content/known-yet-trading-online-scams-cyber-threats-are-ranked-2-in-thailand.html>

วิภาพรรณ จินดาโชติ. (2558). ปัจจัยและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการซื้อ-ขายสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : ธุรกิจอาหารเสริมและผลิตภัณฑ์เสริมความงาม. การค้นคว้าวิจัยอิสระ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.